

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● № 28 (3580) ●

● АЎТОРАК, 28 ЖНІЎНЯ, 2018

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

БелАЗ і Білозірка
Стар. 3

На Бацькаўшчыне добра мастаку
Стар. 4

Як нараджалася песня
Стар. 7

Рупліўцы з Палесся

Вядомы харэограф Мікола Котаў, які нядаўна быў адзначаны Ганаровым знакам Беларускага фонду культуры, стварыў з аднадумцамі каштоўны фотаальбом

ВЕДАЙ НАШЫХ!

Новая зорка ўзышла

Арына Сабаленка увайшла ў топ-20 рэйтыngu Жаночай тэніснай асацыяцыі (WTA)

Іван Іванаў

Актыўнае жыццё ў вялікім спорце — як палёт знічкі ў жнівеньскую ноч. Доўгім бывае ўзыходжанне да славы, і няпроста ўтрымацца зоркам на Алімпе. Асабліва прадстаўніцам прыгожай паловы чалавецтва. Сёлета, напрыклад, заявіла пра зыход у больш спакойны рэжым спартыўнага і сямейнага жыцця Дар’я Домрачава — сусветна вядомая біятлістка, Герой Беларусі. На 79-м месцы ў рэйтыngu WTA цяпер наша Вікторыя Азаранка, якая не аднойчы радала прыхільнікаў свайго таленту яркімі перамогамі.

А вось ужо й новая зорка ўзышла на небасхіле жаночага тэнісу: Арына Сабаленка. Гэтыя радкі пішуцца, калі 20-гадовая мінчанка перад стартам адкрытага чэмпіянату ЗША (US Open) прайдзе днямі ў Нью-Ёрку) імкліва ўвайшла ў топ-20 сусветнага рэйтыngu WTA. Такое — упершыню ў яе кар’еры. Яшчэ на мінулым тыдні Арына была 25-й, а выйграўшы турнір катэгорыі “Прэм’ер” у амерыканскім Нью-Хэйвене паднялася на 5 пазіцый.

Арына — студэнтка-завочніца ў Беларускам дзяржаўным універсітэце фізічнай культуры. Раней старшыня Беларускай тэніснай федэрацыі Аляксандр Шакуцін адзначаў байцоўскія якасці тэнісісткі, якая “ўмее выйграваць, здавалася б, абсалютна безнадзейныя матчы”.

Рыгор Гарэшка

Спадар Мікола, даўні сябар “Голасу Радзімы”, заглянуў нядаўна ў рэдакцыю — падзяліцца навінамі. Вочы свецяцца, настрой сонечны. Згадваў, як святкаваў Купалле ў Вязынцы: як ён кажа, ля калыскі Янкі Купалы. З раніцы ў Мінску 7 ліпеня, у дзень нараджэння Песняра, дзеячы культуры, прыхільнікі ягонай творчасці ўсклалі вянкi да помніка ў Скверы Янкі Купалы. Была душэўная імпрэза з удзелам дзяцей, моладзі, пісьменнікаў, якую сумесна ладзілі Купалаўскі музей ды Беларуска фонд культуры. “Потым на заказным аўтобусе паехалі ў Вязынку, — расказвае Мікола Конанавіч. — Сустрэкаў нас песнямі народнымі гурт з Маладзечна. Мы ўсе разам ускладалі кветкі да помніка, недзе ў гадзіну дня. Потым ля гумна была ўрачыстасць з удзелам як вядомых пісьменнікаў, так і мясцовых. Гаварылі пра Купалу, ягоны ўнёсак у духоўнае жыццё Беларусі, таксама й свету — бо творы класіка, як вядома, пераведзены ўжо на дзясяткі моваў. Хораша ўпісаліся ў імпрэзу й выступленні фальклорных калектываў”.

Менавіта ў такой сяброўскай, святочнай атмасферы

Уладзімір Гілеп, Тадэуш Стружэцкі ды Анатоль Бутэвіч, вядомыя людзі Беларусі, уручалі Міколу Конанавічу Ганаровы знак “Рупліўцу. Стваральніку”. Шчаслівы яго ўладальнік радуецца — ад душы. Паказвае сам знак і пасведчанне, у якім гаворыцца: ушанаваны ён у адпаведнасці з рашэннем выканкама рады Грамадскага аб’яднання “Беларускі фонд культуры”. І хоць яшчэ ўвесну тое вырашылі — але ж як здорава ўручылі!

Мой субяседнік згадвае, што шлях ягоны да хвалюючай дзеі пачынаўся ў вёсцы Гарывада: якраз там, кажа, у дзяцінстве поўзаў маленькі ў пяску ля бабінай хаты. “Гэта Рэчыцкі раён, і якраз там, дзе мы колісь бегалі на поплаве, знайшлі потым геалагі, бурыйшчыкі першую беларускую нафту, — з гонарам удакладняе Мікола. — Бабулю ж маю звалі: Алена Сапончыкава. Мяркую, мясцовыя памятаюць яе. Бо вёска жыве, там збудавалі новую малочна-таварную ферму. Вяскоўцы, праўда, многія падаліся ў свет: жывуць і ў Рэчыцы — гэта за 7 кіламетраў, і ў Гомелі: туды пад 40. У мяне ж па ўсёй вёсцы былі сваякі Котавы — цяпер у Рэчыцы іх многа. Гэта род майго бацькі, які не вярнуўся з вайны. А ў Гарывадзе хросны бацька, Іван

Мікола Котаў і яго ўзнагарода

Сапончык, пахаваны, і дзядзька Сцяпан — па маці. Сама ж мама — Параска яе звалі, Пра-

скоўя Сапончык — у Рэчыцы знайшла свой апошні спачын”.
→ Стар. 3

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Вытокі роду Дастаеўскіх

Сядзібу знакамітага роду Дастаеўскіх, што жылі ў Іванаўскім раёне Брэстчыны, плануецца аднавіць да 200-годдзя пісьменніка Фёдара Дастаеўскага

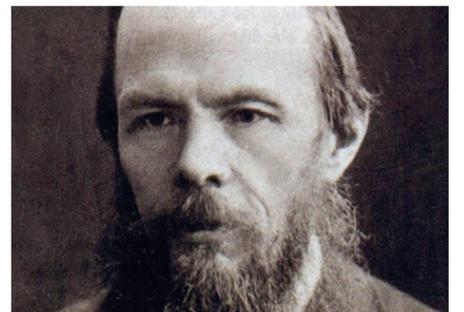
Хутка Беларусь будзе ў чарговы раз святкаваць Дзень беларускага пісьменства. 2 верасня сталіцай юбілейнага, дваццаць пятага ўжо свята, стане горад Іванава. З ваколіц якога, мы ведаем, і паходзіць і род, і прозвішча вялікага Фёдара Дастаеўскага. Дарэчы, калі кажуць, што імя, творы рускага пісьменніка вядомыя па ўсім свеце, то, на мой погляд, варта ўсё ж дадаваць: у асяродках людзей адукаваных і культурных. Каб не надта перабольшваць.

Зрэшты, пошукі сэнсаў быцця, нябачнае мяжы паміж добром і ліхам (памятаеце, у Фёдара Міхайлавіча: “Тут д’ябал з Богам змагаецца, а поле бітвы — сэрцы людзей”) ніколі не былі масавымі. Не збіралі столькі народу, як, скажам, сучасныя канцэрты так званых эстрадных зорак ці футбольныя матчы на чэмпіянатах свету. Чытаць Дастаеўскага, вядома ж, праца душы. А, ведаючы пра беларускія старонкі ў радоводзе класіка, мы, беларусы, вялікую надзею маем, што і душы з ім у нас — не чужыя, блізкія...

Між тым пра тое, адкуль прыйшло само прозвішча Дастаеўскіх, яшчэ й цяпер ведаюць — адзінкі з тых, хто чуў пра яго, чытаў раманы. А Дастаеўскія ўмацавалі-

ся як род якраз на тэрыторыі, што належыць сёння Беларусі: у вёсцы Дастоева Іванаўскага раёна Брэстчыны. На гэты конт вядома, што больш за 500 гадоў таму Данілу Рцішчаву, продку Дастаеўскага, падаравана была грамата ад пінскага князя на валоданне некалькімі вёскамі — цяпер гэта тэрыторыя Іванаўскага раёна. Для будаўніцтва маёнтка ён абраў сяло Дастоева. У Данілы нарадзіліся двое сыноў, Іван ды Сямён, яны ўжо насілі падвойнае прозвішча: Рцішчаў-Дастаеўскі. Наступныя ж пакаленні сталі проста Дастаеўскімі.

З цягам часу, калі Дастаеўскія пакінулі родавую сядзібу, то й памяць пра іх сувязь з Дастоевам пачала губляцца.

У сярэдзіне мінулага стагоддзя толькі мясцовыя крэйзнаўцы здагадаліся пра моцную повязь Дастоева й Дастаеўскіх. (Па логіцы беларускага словаўтварэння, прозвішча людзей з Дастоева — Дастаеўскія, з націскам на о. Аднак у віхурах часу яшчэ й не такія перайначанні здараюцца. — Рэд.) А кніга Леаніда Гросмана ў серыі “Жыццё выдатных людзей” з распедам пра пачатак роду падцвердзіла тую здагадку, паставіла кропку ў гэтым пытанні. → Стар. 4

КАШТОЎНЫ ДОСВЕД

Юныя зоркі з Латгаліі

Адным з арганізатараў конкурсу юных талентаў, на якім лепшыя выканаўцы атрымалі “пуцёўкі ў Галівуд”, у прымежным рэгіёне суседняй краіны выступіў Саюз беларусаў Латвіі

У Рызе падобнае творчае спаборніцтва ведаюць як конкурс Міхаіла Казініка “Восходзіце звызды” (сёлета ў сакавіку конкурс праходзіў ужо ў дзявяты раз), у Латгаліі ж цяпер ёсць “Узыходзячыя зоркі Латгаліі”. Сваё майстэрства на ім паказваюць маладыя вакалісты, інструменталісты з латвійскага рэгіёна. Такі агляд юных выканаўцаў зладзілі сумесна Саюз беларусаў Латвіі ды Міжнародны цэнтр талентаў. Генеральным спонсарам праекта выступае фірма будматэрыялаў “Igcisems”, ініцыявала ж ідэю Алёна Лазарава — член праўлення Саюза беларусаў Латвіі, дэпутат 12 Сейма Латвіі.

Ідэя конкурсу знаходзіць усё больш прыхільнікаў. Бо талентам з глыбінкі, як вядома, цяжэй прабіцца на конкурсы міжнародныя, ды й тыя, што ў Рызе. “Таму я вырашыла запрасіць членаў журы і прызёраў конкурсу прыехаць у Латгалію, паказаць іх таленты ў гэтым прыгожым краі, — расказала мне Алёна Лазарава, вядомая ўжо як кіраўніца шэрагу цікавых праектаў у рэгіёне. — Прычым не сумнявалася: журы тут абавязкова разгледзіць і мясцовых таленавітых выканаўцаў. Мы ў кароткія тэрміны разаслалі запрашэнні ў музычныя школы краю — калі ласка, паўдзельнічайце! Хоць адгукнуліся найперш невялікія школы, аднак праграмы, якія журы пачула на праслухоўваннях, пераўзышлі нашы чаканні”.

У Латгаліі Алёна з аднадумцамі сустрэла шмат энтузіястаў: дзяцей і падлеткаў, іх бацькоў, педагогаў, дырэктараў школ. Пасля канцэртаў і праслухоўванняў, што праходзілі ў Малце, Дагдзе, Краславе, Балві, а таксама Вілянах, Зілуце і Рэзэкенэ, арганізатарам захацелася нават пашырыць праграму “Узыходзячыя зоркі Латгаліі”, асабліва ў міжконкурсны перыяд. “У невялікіх сёлах, гарадках школа мастацтваў — гэта, па сутнасці, цэнтр духоўнага развіцця для ўсяго паселішча, прыцягальны магніт для творчых ініцыятыў, які варта падтрымліваць, — разважае Алёна. — А наш праект моцны й тым, што ён жа і адукацыйны. Мы праводзім не толькі конкурсныя праслухоўвання, але й майстар-класы з членамі журы. І ёсць магчымасць дзяліцца досведам самім удзельнікам, прызёрам конкурсу. Хіба ж не цуд: невялікі пасёлак Малта даў нашаму першаму конкурсу і віртуоза-піяніста Каспара Бачкурса, і скрыпачны квартэт

пад кіраўніцтвам Рыты Зуевай — ён стаў лаўрэатам трэцяй прэміі конкурсу!”.

Двума з пяці прэстыжных прызоў адзначаны выхаванцы Рэзэкенскай музычнай школы Заны Лудборжы: Цімур Пугачоў і Марта Літвінава. Яны граюць на акардэоне з 4-х гадоў і ўжо ўдзельнічалі ў розных конкурсах, канцэртах, аднак “Узыходзячыя зоркі Латгаліі” сталі для іх сапраўдным трыумфам: Цімур заняў другое месца, ушанаваны сярэбранай узнагародай. А ў руках Марты Літвінавай — пуцёўка ў Галівуд (Лос-Анджэлес, ЗША): на Сусветны чэмпіят выканальніцкіх відаў мастацтва Алімпіяду WorldStars. Галівудскую Алімпіяду талентаў, дарэчы, у Латвіі прадстаўляе прадзюсар “Узыходзячыя зоркі” Галіна Паўтарак. Умовы конкурсу там няпростыя: Марце прыйдзецца рыхтаваць нумар на адну

аты змогуць бясплатна паўдзельнічаць у асноўным конкурсе “Восходзіць звызды”, які пройдзе ў Рызе ў лютым-сакавіку 2019 года ў дзесяты раз пад апекаю вядомага музыканта й асветніка Міхаіла Казініка. (Дарэчы, хоць нарадзіўся ён у Ленінградзе (1951), аднак у 1953-м сям’я пераехала жыць у Віцебск. Там у 1958-68 гадах ён вучыўся ў Музычнай школе №1 па класе скрыпкі, а ў 1968-70 гадах — у Музычным вучылішчы. Пасля (1970-75) — у Беларускай дзяржкансерваторыі. “У родным Мінску”, чытаем на сайце <http://www.kazinik.ru>, Міхаіл Казінік стварыў дзесяцігадовы абанемент, дзякуючы якому шмат дзяцей, моладзі паглыбіліся ў свет музычнага мастацтва. Ён жа стварыў шматгадовы абанемент і ў Горацкай сельгасакадэміі (горад Горкі), куды прыязджалі з канцэртамі вядомага аркестры і

Адно з “пуцёвак у Галівуд” атрымаў трубаач Уладзіслаў Лукач

хлопец цалкам захоплены іграй на фартэпіяна, патрабуе ўсё больш складаных твораў. Працуе за раялем на некалькі гадзін у дзень. Вышэйшую ўзнагароду журы “Узыходзячыя зоркі Латгаліі” Каспар атрымаў за выкананне “Ямелі” — віртуознай п’есы кампазітаркі Людмілы Шукайла. Наперадзе — конкурс у Рызе вясной 2019-га. На гэты ж раз Каспар Бачкурс атрымаў і грашовую прэмію (200 еўра) ад аднаго з партнёраў конкурсу. Генеральным жа спонсарам конкурсу стала фірма “Igcisems”: яна займаецца дастаўкай і продажам будматэрыялаў па ўсёй Латвіі.

Усе, хто судакрануўся з творчасцю таленавітых дзяцей, іх педагогаў, пераканаліся, што ў Латгаліі культура на вышыні. Цудоўны гімн роднаму краю напісала выкладчыца Рэзэкенскай музычнай сярэдняй школы імя Я. Іванова Салвіта Іванова на словы Дыяны Івановай, выканаў яго вакальны ансамбль Зілуцкай музычна-мастацкай школы. Кранальны твор, прысвечаны Латгаліі, гучаў як фінальны акорд гала-канцэрта конкурсу ў Рэзэкенскім доме культуры нацыянальных таварыстваў 19 мая. Тады ж Галіна Паўтарак, прэзідэнт Міжнароднага цэнтра талентаў, запрасіла ўсіх ахвочых удзельнічаць у конкурсе ў Рызе вясной 2019-га, спрабаваць свае сілы, пракладваць свой шлях да поспеху.

“Конкурс у Латгаліі патрэбен, каб паказаць таленты яе дзяцей краіне, — упэўнены член журы, канцэртмайстар Латвійскай Нацыянальнай оперы Алег Жукаў. — Там працуюць уважлівыя і прафесійныя педагогі, якім хочацца дапамагчы”. Алёна Лазарава пажадала канкурсантам працавітасці, большай смеласці ў марах — бо тады будзе над чым працаваць і чым натхняцца: “Сябры мае, не стамляйцеся ісці наперад і дасягаць новых вяршыняў творчасці! Рыхтуйцеся перамагаць на нашым конкурсе “Узыходзячыя зоркі Латгаліі” ў 2019 годзе!”

Людміла Прыбыльская,
Латвія, Латгалія

Узнагароджанне пераможцаў

мінуту (60 секунд), каб ім уразіць журы і прадзюсараў з усяго свету. Звычайна яны выбіраюць з сотняў удзельнікаў самых яркіх — і дапамагаюць ім на шляху ў шоў-бізнэс. Прызавы сертыфікат, які атрымала Марта, пакрывае плату за ўдзел у аглядзе і вызваляе дзяўчыну ад тых адборачных тураў, якія звычайна праходзяць на нацыянальным узроўні. Яшчэ адну “пуцёўку ў Галівуд” атрымаў трубаач Уладзіслаў Лукач, што займаецца ў Зілуцкай музычна-мастацкай школе.

І яшчэ адзін прыемны бонус: паводле ўмоваў латгаліскага конкурсу, усе лаўрэ-

музыканты. — Рэд.) Арганізатары “вялікага” конкурсу возьмуць на сябе аплату дарожных выдаткаў і пражывання юных музыкаў з Латгаліі ў Рызе пад час конкурсу, а таксама й майстар-класаў, лекцый, што праходзяць у яго плыні.

Пераможцам конкурсу “Узыходзячыя зоркі Латгаліі” стаў Каспар Бачкурс, пяцікласнік Малтскай музычнай школы, выхаванец педагога Таццяны Нагле. Каспар — трэціе дзіця ў сям’і, дар свой праявіў вельмі рана і ў свае 12 гадоў мае ўжо ўзнагароды дзевяці конкурсаў у розных латвійскіх гарадах. Педагог кажа:

ДАЛЁКІЯ — БЛІЗКІЯ

З чаго пачыналася Ільінка

165-ы дзень нараджэння адзначыла сяло Новае Ільінскае, заснаванае беларусамі ў Заураллі

Франц Яцкавец

Чытачы газеты ведаюць: у Петухоўскім раёне Курганскай вобласці расійскага Зауралля ёсць вёскі, заснаваныя беларускімі перасяленцамі. Людміла Урванцава з Кургана паведаміла ў рэдакцыю: 2 жніўня, на Ілю, як кажуць у беларусаў (у расіян гэта Ільин день) тамтэйшае сяло Новае Ільінскае адзначала 165-ы дзень нараджэння. І ў той жа дзень жыхары яго прымалі

ўдзельнічаў тэрытарыяльнага этапу тэлеконкурсу каляндарных святаў народаў Зауралля, прысвечаных 75-годдзю Курганскай вобласці. Паўдзельнічаў у свяце й гурт беларускай песні “Журавачка” з Нацыянальнага культурнага цэнтра “Батьківщина”: гэта Курганская абласная грамадская арганізацыя. Ды яно й зразумела: свае ж да сваіх заўсёды цягнуцца.

Вядучыя свята расказвалі пра гісторыю паселішча: як з-за малазямелля ды неўраджайў цяжка жылося даўней сялянам вёскі Кітава Максюцінскай воласці Себежскага павета Віцебскай губерні. Сабраўшы грошы, яны

ў 1850-м адправілі Мацвея Гвоздзевана хадаком у Сібір. Хадзіў, кажуць, доўга, Калі ж вярнуўся, то расказаў: ёсць за Каменным поясам (Уральскімі гарамі) вялікае салёнае возера. Лясы там непраходныя, аднак жа месца для жыцця — падыходнае, нікім не занятае. Параіліся людзі (а былі гэта этнічныя беларусы), запраглі коней, пасадзілі ў вазы дзяцей ды рушылі ў далёкую дарогу. І толькі ў 1853-м, кажуць, прыйшлі самаходам на новае месца жыхарства. Лагчыну, якая з усходу падб’ягала да возера, запрудзілі ды селішча назвалі: Пруды. На пачатку XX стагоддзя ў вёсцы было 185 двароў і 1079 чалавек.

Беларусы на свяце ў Нова-Ільінскім

Абжывалася вёска, мацнела. З’явіліся там і царква (1905), і школа (1908). На пачатку ж XX стагоддзя ў вёску прыежджаў каморнік (землеўладальнік), нарэзалі зямлю ў ваколіцах: па 15 дзесяцін на мужыка. Тады ж каморнік Ілья Аташланаў і нанёс паселішча на карту ды назваў яго: Нова-

Ільінскае. З таго часу яно так і называецца.

Былі на свяце і стравы беларускай кухні, і этнаграфічная экспазіцыя “Белорусская изба”. На ўрачыстасці ж кіраўніца мясцовай адміністрацыі Алена Акімава казала, што гэтае сяло — будзе жыць: “І ўсіх яднае наша Ільінка, гасцінная і дабрадатная зямля”.

Рупліўцы з Палесся

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Хоць сам таленавіты паляшук і спрабаваў шукаць шчасце нават на казахстанскай цаліне, ды Палессе, кажа, яго надоўга не адпусціла. Цяпер у яго на Палессі ажно тры малыя радзімы: першая — Гарывада, другая — Рэчыца, і трэцяя — старажытны Тураў, дзе ў поўнай меры ягоны талент харэограф раскрыўся. Быў і сёлета, у сакавіку, спадар Мікола ў тых мясцінах, у тых людзей, з якімі парадніўся. “Па ўсё Беларусі ведаюць фермерскую гаспадарку Міхаіла Шруба: у яго нават Прэзідэнт нека гасцяваў, — нагадвае субяседнік. — Мы з Міхаілам Рыгоравічам даўно сябруем, і ён запрасяў мяне ды наш Тэатр фальклору “Матуліна хата”, калі адзначаў 25-годдзе з часу заснавання гаспадаркі. Уявіце сабе: знакаміты ансамбль “Харошкі” запрасяў — і нас. Гэта ж гонар!” Запала ў душу Міколы Конанавіча, як пачынаўся той святочны веснывы дзень у вёсцы Хільчыцы, дзе нарадзіўся фермер і жыве яго маці: “Спачатку, яшчэ перад канцэртамі ў Хільчыцах, усе мы, у прыгожых строях, прыйшлі на могілкі ды ўсклалі кветкі на магілу бацькі Міхаіла Рыгоравіча. Гэта было вельмі хораша, душэўна — і правільна! Быў канцэрт спачатку ў Хільчыцах, потым і ў Тураве: туды былі запрошаны госці й з замежжа, сябры фермера з Давыд-Гарадка”.

Згадаўшы паселішча са Столінскага раёна, Мікола Конанавіч урачыста дастае з пакета вялікі фотаальбом. Збылася, нарэшце, ягоная мара: якраз у Год малой радзімы пабачыла свет саліднае выданне. Пачы-

наецца высокімі словамі свяціцеля Кірылы Тураўскага пра любоў да роднай зямлі, укладалі ж фотаальбом аўтар праекта Мікола Котаў, ганаровы грамадзянін горада Турава, культуролаг, і пісьменнік Георгі Марчук. Адзін паляшук прыкіпеў сэрцам да Турава, другі — родам з Давыд-Гарадка. Дапамог рупліўцам здзейсніць этнакультурна-

дзей Котаў. — Здымкі ў альбоме Васіля Кулікова, з якім шмат мы паездзілі, з архіваў Яўгена ды Ірыны Бурдуковых, Яўгена Крыцкага. Ну а рухаліся мы са сваім праектам у свет праз выдавецтва “Колорград”. Як бачыце, ёсць на што паглядзець!”

Праект і сапраўды ўнікальны: гэта своеасаблівы дыялог у фарбах, фотаздымках гісторыі

самадзейнасці. Бібліятэкі. Гаспадаркі. Далей бачым палескія краявіды ў розную пару года, звязаныя з календаром народнага абрада. Скажам, зафіксаваны Юраўскі абрад у вёсцы Пагост, мясцовыя свята вясны, ураджаю, Каляды на Палессі. Яшчэ — абрад Хрэсьбіны. І Купалле на здымках бачым, і сямейна ансамбль “Абібок” з

Фотаальбом “Тураў. Давыд-Гарадок. Скарбы Палесся”

лавеку старонняму, пэўна, складана будзе зразумець, дзе там хто ды што.

Уразіў мяне наклад выдання: 150 асобнікаў, з іх 50 — у цвёрдай вокладцы. За межы рэгіёна, пэўна, мала што трапіць. Застаецца спадзяванне на інтэрнэт. Бо сучасныя тэхналогіі, ведаю ад спецыялістаў кампаніі Сакрамент ІТ, дазваляюць ствараць мультымедыйныя кнігі: у іх умяшчаецца мноства фотаздымкаў, відэасюжэты, аўдыёфайлы. З размовы з Міколам Конанавічам ведаю: такіх матэрыялаў вельмі шмат, аднак у папяровы фотаальбом аніяк іх не ўмесціш. Як пакажаш жывы танец? Як адлюструеш галасы ў народных песнях? То можа стварыць мультымедыяфотаальбом? За падобнымі, электроннымі выданнямі, сцвярджаюць аналітыкі, будучыня. І хацелася б, каб пра скарбы Палесся, руплівых людзей яго, з ліку якіх і Мікола Котаў, ведалі шырэй. Скажам, нядаўна дзясняў рэжысёр Валеры Каралёў кінафільм “Вулічныя музыкі сталіцы”, з удзелам артыстаў Тэатра фальклору “Матуліна хата” — і ён можа быць уключаны ў мультымедыяфотаальбом. Бо ўсе мы з хат, нават сталічныя. А інакш — каму ды навошта і фотаальбомы, і фільмы, як не для шырокага карыстання?

Прыгожыя кветкі на школьным двары. Тураўскія дзеці

кразнаўчы праект віцэ-прэм’ер Міхаіла Іванавіча Русы: ён, удакладняе Мікола Котаў, нарадзіўся і рос у вёсцы Вароніна Жыткавіцкага раёна. “Мы да паважанага земляка звярнуліся — і ён за нас слоўка замовіў: вось так “Белаграпрамбанк”, дзе старшынёй праўлення Анатоля Лысюк, спонсарам выступіў, — з удзячнасцю згадвае добрых лю-

ды сучаснасці, а таксама гарадоў палескіх Жыткавіч і Турава, Століна й Давыд-Гарадка з іх ваколіцамі. Тэкстаў няшмат — у асноўным фотаздымкі “расказваюць”: пра людзей, мясцовае жыццё, прыроду, пра палескія скарбы духоўныя, этнаграфічныя адметнасці рэгіёна. Твары ветэранаў. Дзіцячыя садкі. Школы. Калектывы мастацкай

вёска Запасчочка. “Тут Вольга Кірылаўна, з вёскі Чэрнічы — што ўтварыла гурт “Спасаўка”, фальклорны”, — каменціруе Котаў. Мне згадваецца: гэта ж яе дачка Святлана (?) Рэмнева, што ў Цюмені жыве, таксама руплівіца на ніве беларускай культуры: спявае ў ансамблі “Лянок”. Шкада, што большасць здымкаў — без тэкставых падказак, і ча-

СУСЕДЗІ

БелАЗ і Білозірка

Ва ўкраінскім сяле на Мікалаеўшчыне, якое больш за 200 гадоў таму заснавалі беларусы, дзякуючы аўтагіганту з Жодзіна цяпер ёсць прыгожая спартыўная пляцоўка

Іван Іванавіч

Ташыяна Дзяменнікава, што кіруе суполкай “Голас Радзімы” ў Мікалаеве, паведаміла нам пра падзею, пра свята ў вёсцы. У нэце ёсць такі тэлесюжэт: “У селі Білозірка Вітовскага раёну відкрылі новы спортыўны майданчык”. Не зусім звычайна тут слова майданчык для многіх, хто цікавіцца падзеямі ў сучаснай Украіне. Сюжэт мае заглавак “Білорускія кошты на украінскай зямлі”. Кошты — гэта больш звычайнае цяпер для нас цэны, але ж і фразу “колькі каштуе?” часта пачуеш: абодва словы ва ўжытку.

У сюжэце з тэлеканала “Миколаїв” Андрэй Губкін, першы сакратар Амбулады Беларусі ва Украіне, каментуе падзею на фоне свята. 8 трэнажораў на дабрачыннай аснове ўстаноўлены з дапамогай аднаго з беларускіх прадпрыемстваў, якое знаходзіцца

ў Крывым Розе. З’явілася спортпляцоўка з удзелам фірмы “БелАЗ-Україна”, якая ёсць часткай тавараправоднай сеткі БелАЗу, ініцыятыва таксама была беларуская: “Бо ў нас у Беларусі вялікая ўвага надаецца спорту. Шмат робіцца, каб спорт быў даступным для розных слаёў насельніцтва, для дзяцей асабліва. Так ідзе папулярызаванне здаровага ладу жыцця. А паколькі гэтае сяло было заснавана выхадцамі з Беларусі, то

Спявае Ганна Мільнічэнка

мы якраз яго й выбралі”. Да таго ж, заўважым, словы БелАЗ і Белазорка — сугучныя: быццам у беларускага аўтагіганта з’явілася ўкраінская сяброўка.

Трэнажоры, дарэчы, зроблены ў Беларусі. Беларускія кошты — гэта і падрыхтоўка праекта пляцоўкі, транспарціроўка

трэнажораў. Устаноўлены ж яны на майданчыку, які падрыхтаваў Белазёрскі сельсавет за ўласныя сродкі. Як патлумачыў Дзьмітро Федаш, намеснік дырэктара фірмы БЕЛАЗ-Україна, займацца на спортмайданчыку могуць людзі самых розных узростаў: як дзеці 6-7 гадоў, так і пенсіянеры. Трэнажоры простыя ў выкарыстанні, дапамагаюць трэніраваць розныя групы мышцаў. І таму, лічыць Дзьмітро, кожнаму чалавеку хоць з якой фізічнай падрыхтоўкай даступна займацца на іх.

Задавалены падарункам дзеці, якія першымі на сабе выпрабавалі трэнажоры. Кажуць, раней яны тут не гулялі, а цяпер — цэлымі днямі на майданчыку: “Добра, што тут можна калі хочаш прыходзіць — і бясплатна займацца ў дарослых, як вядома, няма звычайкі да сістэмных заняткаў на трэнажорах: нам і так, гавораць, хапае руху. Але ж адна мясцовая маладзіца прызналася журналістам, што жанчыны мясцовыя, якім за 30, паглядаюць на майданчык: “Думаю, будзем сюды хадзіць. Пэўна, вечарамі — каб менш хто бачыў...” Што ж, важна толькі пачаць ды не адступіцца

Спартыўны майданчык у Білозірцы — адкрываецца!

пасля першых цяжкасцяў, у тым ліку й псіхалагічных. А здароўе — гэта заўсёды добры аргумент, у любых спрэчках.

Адкрыццё майданчыка было святочным: з музыкой, песні розных гуртоў, а закончылася — салютам. З інфармацыі пра падзею на сайце Амбулады Беларусі ва Украіне вынікае, што Белазорка-Білозірка заснавана больш за 200 гадоў таму перасяленцамі з тэрыторыі, што ўваходзіць у склад сучаснай Беларусі. Спартпляцоўку жыхарам вёскі падарыў працоўны калектыв ААТ “БелАЗ”, кіраўнічая кампанія холдынга “БелАЗ — холдынг” па ініцыятыве гендырэктара ААТ “Сервісны гандлёва-лагістычны цэнтр “БелАЗ-Україна” Ігара Бондара.

У пільме Ташыяна Дзяменнікава ўдакладніла: вёска Белозорка заснавалі перасяленцы з Магілёўскай губерні, з Клімавіцкага павету. А знайсці б

падрабязнасці пра даўняе, пра лёсы вядомых супляменнікаў. Будзем удзячны, калі тое зробіць, дашлюць нам тэксты сабры суполкі “Голас Радзімы” ці кразнаўцы Мікалаеўшчыны. “Урачыста праходзіла напярэдні Дня незалежнасці Украіны, мы віншавалі жыхароў вёскі ды яе гасцей са святам, спявалі беларускія песні”, — піша Ташыяна. Са сцэнара ж мы даведаліся, што ў праекце ёсць і яе доля працы: “Мне вельмі хацелася, каб гэту пляцоўку атрымалі белазерцы. І мая мара здзейснілася, таму сёння ў нашым сяле свята”. На ім выступалі артысты гурта “Родныя напевы” Мікалаеўскага абласнога нацыянальна-культурнага таварыства беларусаў “Голас Радзімы”. Гарманіст Юрый Дзінтарэ пранікнёна выканаў песню “Родная маці-зямля”, салістка Ганна Мільнічэнка — знакамітую “Купалінку”.

Вытокі роду Дастаеўскіх

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Каб памяць пра вытокі знакамітага роду жыла, у мясцовай школе спачатку быў створаны “куток Дастаеўскага”, з 1971-га школа ў Дастоеве носіць імя знакамітага пісьменніка. У 1982-м у Дастоеўскай сярэдняй школе створаны быў літаратурна-краязнаўчы музей класіка: там больш за 3000 экспанатаў. Пазней, у 1996 годзе, ля школы з’явіўся помнік Фёдару Дастаеўскаму (праца беларускага скульптара Івана Данільчанкі): кажуць, ён адзін з лепшых сярод тых, што ўсталяваны пісьменніку па свеце. З 2011 года ў школе ёсць мемарыяльны пакой, прысвечаны Фёдару Дастаеўскаму. Што ў пакоі? Унікальныя арыгіналы, фотакопіі дакументаў пра жыццё й творчасць пісьменніка, багаты картаграфічны матэрыял. Ёсць запіскі дзяцей бацьку, Фёдару Дастаеўскаму, падарожная кніга манаха Кіева-Пячэрскай лаўры XVII стагоддзя. У музеі нават можна пабачыць прыжыццёвы фотаздымак пісьменніка, датаваны 1878 годам, яго творы розных гадоў выдання і на розных мовах, радавод Дастаеўскіх і шмат чаго іншага і цікавага.

Музей у Дастоеве падтрымлівае цесныя сувязі з Фондам Дастаеўскага (якім кіруе вядомы пісьменнік, вучоны Ігар Волгін), з музеямі Дастаеўскага ў Старой Русе і Санкт-Пецярбурзе, з вядучымі дастаеўцамі Расіі. Пасаду захавальніцы фонду Гістарычна-краязнаўчага музея Дастаеўскага пасля сыходу яго дырэктара (не стала ж Анатоля Бурака пяць гадоў таму: 17 жніўня 2013 года) займае Валянціна Пуцыковіч.

(Рыхтуючы нататкі да друку, мы палічылі важным прывесці словы Валянціны Уладзіміраўны пра тое, што калі прадстаўлены ў вясковым музеі экспанаты называлі сэрцам музея, то Анатоля Бурака — ягонай душой. У цёплых нататках, змешчаных на партале <http://www.janow.by>, яна піша: “Унікальнасць Анатоля Іосіфавіча Бурака ў тым, што ён быў адораны рознабакова. Гэта ў добрым разуменні слова “самарадак-шматстаночнік”, як жартаўліва і з любоўю называлі яго сябры. І дадзены Богам талент ён не закапаў у зямлю, а шліфаваў і развіваў яго на працягу ўсяго жыцця. На генетычным узроўні многае перадалося яму ад маці. У

свой час, у 1935 годзе, Надзея Цімафееўна Бурак з адзнакай закончыла 6 класаў польскай школы. І цяпер, у 95 гадоў, яна ў добрай памяці, ведае ўсіх вядомых палітыкаў, да дробязяў можа раскажаць усю гісторыю Дастоева. Мясцовыя настаўнікі-старажылы ў размовах не раз падкрэслівалі: “Толя Бурак яшчэ ў сярэднім звязе школы ведаў на памяць усіх членаў Палітбюро”. На працягу ўсяго жыцця ён па крупінках збіраў усё, што звязана было з родным краем, заснавальнікамі ды прадаўжальнікамі роду Дастаеўскіх. Працаваў у архівах Пінска, Мінска, Гродна, Санкт-Пецярбурга, Кракава. Архіўныя гістарычныя веды разам з пошукавай дзейнасцю і асабістымі кантактамі з нашчадкамі вялікага пісьменніка прывялі да стварэння выдатнага літаратурна-краязнаўчага музея: у 2017 годзе якому споўнілася 30 гадоў.” — Рэд.)

Валянціна Пуцыковіч даволі часта чуе ад турыстаў з Расіі, а яны цяпер бываюць у музеі штотыдзень, пытанне: калі ж адновіцца сядзіба Дастаеўскіх? Госці патрапляюць на экскурсію ў Дастоева, калі здзяйсняюць 8-дзённы рачны круіз па рэчках Буг, Мухавец, Піна, Прыпяць і Дняпроўска-Бугскім канале на цеплаходзе “Белая Русь”. Амаль усе, звычайна чалавек 25-30, — расіяне. А ў Расіі, як вядома, юбілей Фёдара Міхайлавіча (нарадзіўся 11 лістапада 1821 года ў Маскве) плануецца адзначыць шырока. Восць і цікавацца турысты: як ідуць справы ў Дастоеве, ці плануецца адрадыць на Па-

Валянціна Пуцыковіч працягвае пошукі

лессі сядзібу продкаў рускага пісьменніка?

Звернемся, як кажуць, да гісторыі пытання. Да сярэдзіны 70-х мінулага стагоддзя фрагменты

Помнік Фёдару Дастаеўскаму ля школы ў Дастоеве. Скульптар Івана Данільчанка.

Анатоля Бурака быў душой музея ў Дастоева

ке казаки Богдана Хмельніцкаго совершили преступление без наказания — сожгли поместье Достоевских дотла. Сегодня о нем напоминает памятный знак, молодая березовая аллея и остатки старого погребца, на котором выросли деревья”. Падрабязней пра яе візіт у Дастоева — тут: <https://www.sb.by/articles/dostoevskoe-gnezdo.html> — Рэд.) Пра сляды сядзібы помняць і мясцовыя жыхары, якія, дарэчы, заўсёды ведалі: кіламетры за тры ад Дастоева быў маёнтак Дастаеўскіх. Ды час, а таксама й людзі рабілі сваю справу — і сляды сядзібы зніклі. Калі ж бліжэй да нашых дзён было вырашана такі аднавіць родавае гняздо Дастаеўскіх, то правялі там археалагічныя раскопкі. За два сезоны (2012-13) археолагі з Брэсцкага дзяржуніверсітэта адкапалі часткі падмурку, знайшлі больш за 1000 артэфактаў. Сярод іх і бясспрэчныя доказы таго, што ў доме жылі Дастаеўскія. Тады ж на ўзроўні двух урадаў, беларускага і расійскага, дамовіліся: аб’ект будзе ўзведзены за лік Саюзнай дзяржавы. (У прыватнасці, “Російская газета” пісала з аптымізмам: “Класіку вернут усадыбу. На средства Союзного государства восстановят родовое гнездо Достоевских” (12.07.2012). У тым жа тэксце знаходзім: “Но что же с усадьбой? В минувшем году Премьер-министр Михаил Мясникович на встрече со своим тогда еще коллегой Владимиром Путиным предложил восстановить родовую усадьбу Досто-

евских как культурный проект Союзного государства и получил от него поддержку. Сегодня известно, что Минкультуры Беларуси подготовило и отправило в Москву свои предложения. Сейчас идет согласование объемов финансирования между Минском и Москвой. Хочется верить, что к концу нынешнего года финансовая ситуация станет понятной и четкой.” — Рэд.)

Прайшло 5 гадоў, і ўся практычна-каштарысная дакументацыя на аднаўленне сядзібы Дастаеўскіх падрыхтавана. Паводле яе, сума фінансавання — 83 мільёны расійскіх рублёў. Перад тым, як узяцца за аднаўленне маёнтка, землі тэя будуць выключаны з сельгасульягтку. Цяпер, казала мне Валянціна Пуцыковіч, праект чакае разгляду ў Саўміне Саюзнай дзяржавы. Захавальніца фонду Гістарычна-краязнаўчага музея Дастаеўскага спадзяецца, што рашэнне будзе прынята да канца бягучага года. І што работы пачнуцца ўжо ў 2019-м: каб паспець да юбілею Фёдара Дастаеўскага, што будзе ў 2021-м. Восць такія планы. Калі ды якое рашэнне будзе прынята — нічога дакладна сказаць нельга. І раскопкі на былой сядзібе пакуль што закансерваваныя: да пачатку работ.

Сам пісьменнік пра паходжанне пісаў так: “Из семейства русского и благочестивого”. Ён, магчыма, і чуў нешта пра Дастоева, ніколі там не бываў. Але на Палессе, пад Іванава прыезджалі яго нашчадкі: “Мы падтрымлівалі сувязь з унукам Фёдара Міхайлавіча: Андрэем Фёдаравічам. Цяпер і з праўнукам Дмітрыем Андрэевічам, якому ўжо 72 гады, у кантакце”, — казала Валянціна Пуцыковіч. Праўнук, Дмітрый Дастаеўскі, прыезджаў у Дастоева з Санкт-Пецярбурга ў 2007 годзе.

Пакуль што на месцы былой сядзібы — невялічкі пагорак. Ёсць там і знак-камень, усталяваны ў 2006-м, які сведчыць, што якраз на тым месцы калісьці жылі Дастаеўскія. Спадзяемся, што іх родавы маёнтак усё ж падымецца над зямлёю.

Яніна Гарадзецкая,
г. Іванава

Так выглядала былая сядзіба Дастаеўскіх. Макет

ПОШУКІ. ГІПОТЭЗЫ. ЗНАХОДКІ

Нашых душ карані

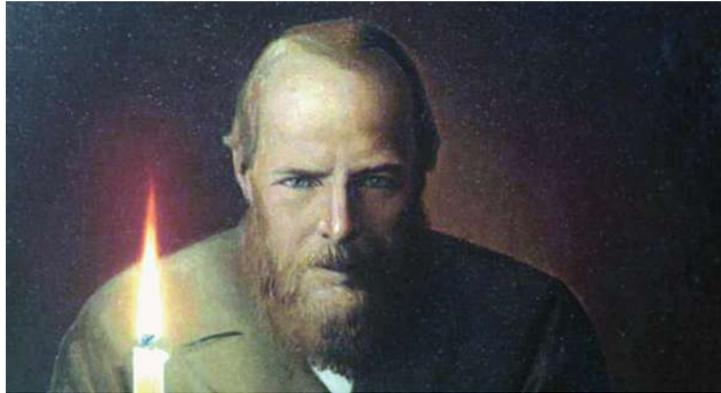
Развагі пра тое, ці звязана знакамітая бітва пад Клецкам з родам Фёдара Дастаеўскага. І як жыццё на зямлі вызначае шлях наш да Неба

Іван Ждановіч

Рыхтуючы да публікацыі гэст маладой журналісткі з Іванава Яніны Гарадзецкай, я звярнуў увагу на цікавую дату: 1506 год. Гэта, як вядома, своеасаблівы “пункт адліку” ў радаводзе Дастаеўскіх. У інтэрнэце знаходзім пра даўнюю падзею такіх звесткі (падаю на мове арыгіналу): “1506, октября 6. Данила Иванович Ртищев (Ртищевич, Иртищ, Иртищевич, Артищевич) получил от пинского князя Фёдора Ивановича Ярославича жалованную грамоту на имение Полкотичи и на часть села Достоева в пинском повете (уезде), к северу-востоку от Пинска, между реками Пиной и Яцольдой, на границе бывшего Кобринского уезда, после чего он и его потомки стали носить фамилию Достоевских. Имел сыновей Ивана и Семена Даниловичей”. Хто, калі гэта напісаў, дзе надрукаваў? Слядоў не знайшоў. Аднак хацелася даведацца: за што ж таму Данілу была такая княжацкая міласць?

Мы ведаем, што падобныя дарункі даваліся князямі часцей за ратныя подзвігі. А што значнае ў той год, падумалася, на землях нашых продкаў адбылося? Маючы родавыя карані з-пад-Клецка, не мог я не згадаць: якраз 5 ці 6 жніўня 1506 года была знакамітая Клецкая бітва. У ёй, нагадаю, войска Вялікага Княства Літоўскага пад кіраўніцтвам князя Міхаіла Глінскага разбіла крымскіх татароў. Дарэчы, лічыцца, што была то адна з найбольш значных перамог нашых продкаў над тымі ворагамі. Што цікава: і дата — 6, і год супадае. То можа, праз 2 месяцы, калі ўжо залечаны былі раны, і ўшанаваў князь воіна-героя, што вызначыўся ў той Клецкай бітве?

Гіпотэзу можна распрацоўваць, калі сам князь мае да Клецка нейкае дачыненне. А што мы пра яго ведаем? Пошукі ў інтэрнэце далі вельмі цікавы вынік: аказваецца, паходзіць род князя Фёдара Іванавіча з Маскоўскай дзяржавы: з Серпухаўска-Бароўскіх князёў, прычым са знакамітай дынастыі Рурыкавічаў. А як трапіў у нашыя землі? З-за міжусобных княжых спрэчак у Масковіі. Аказваецца, бацька Фёдара, Іван Васільевіч Бароўскі, збег “у Літву”, як тады называлі ВКЛ, у 1456-м разам з мачахай, калі быў палонены ягоны бацька. І што цікава: тады ж вялікі князь літоўскі й кароль польскі Казімір IV Ягелончык (які, дарэчы, памёр у 1492 годзе ў Гародні) прыняў знатнага князя і нават перадаў яму ва ўдзельнае валоданне гарады Клецк і Рагачоў. Іван Васільевіч і быў князем Клецкім у 1456–1503 гадах: бо ў 1503-м крымскія татары разбурылі ды спалілі Клецк, і ягоную тамтэйшую рэзідэнцыю таксама. Ну але ж потым захопнікам праз тры гады нашы продкі адпомсцілі. Праўда, гісторыкі

К. Васільевіч. Партрэт Дастаеўскага. 1976. Фрагмент.

не ведаюць: удзельнічалі ў той гістарычнай бітве князі Клецкія ці не. І вось каштоўная дэталёвая летапісаў: праз год пасля бітвы, у 1507-м, Іван Васільевіч, князь Клецкі, памёр — а нашчадкам ягоных уладанняў стаў васьмь той самы князь Фёдар, якога й называюць ужо “хросным бацькам роду Дастаеўскага”.

Як бачым, наша гіпотэза мае права на жыццё! Бо ў князя Фёдара з Клецкам дачыненні былі самыя непасрэдня. Зрэшты, і з Кіевам таксама: ён у 1498-м ажаніўся з Алёнай Сямёнаўнай, дачкою кіеўскага князя Сямёна Алелькавіча. Цікава, як сын князя Клецкага стаў князем Пінскім? Цешча дапамагла — бо якраз яна, княжая ўдава Марыя Іванаўна, тады валодала Пінскам. Пасля яе смерці ў 1501-м Фёдар і стаў кіраваць княствам на правах отчыча. Дарэчы, ёсць сведчанні, што князь Фёдар-такі паўдзельнічаў у баях з татарамі пад Клецкам у 1503 годзе! Вядома, што пацярпеў паразу. І ўжо тады ж, кажуць, бацька перадаў яму правы на Клецка, Давыд-Гарадок і Рагачоў. А ў 1508-м якраз Фёдар адышла частка зямельных уладанняў Міхаіла Глінскага, калі ён (таксама ж і ў ВКЛ) былі спрэчкі ды інтрыгі...) аказаўся ў Масковіі. Урэшце ж Фёдар Іванавіч з роду Серпухаўскіх-Бароўскіх (які пісаўся Яраславічам, верагодней за ўсё, па сваім прадзеде) пры ўсіх ягоных багаццях памёр у 1520-м бяздзетным. А свае немалыя ўладанні ён завяшчаў вялікаму князю Жыгімонту (пішуць яшчэ: Сігізмунду) І Старому, той жа перадаў правы на іх сваёй другой жонцы-італьянцы Боне.

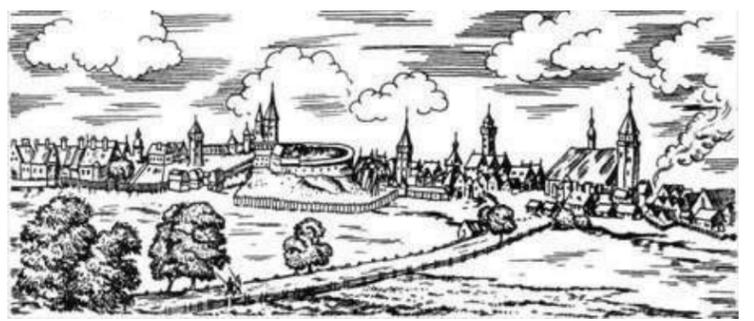
Невялічка адступленне — але ў тэму нашых пошукаў. Князь Фёдар, аказваецца, прывеціў у сваім гаспадарстве яшчэ адзін род, што

Праўнук Фёдара Дастаеўскага наведваў Беларусь

добры плод”. Ёсць у цяперашнім Столінскім раёне вёска Беражное. Трапіла ў летапісы Вялікага Княства Літоўскага ў 1508 годзе. Належала тады князю Фёдору. Збераглася падпісаная ім грамата з таго часу: што яны з княгіняй жалуюць Беражное Алешы Пятровічу. І з таго часу Беражное аж чатыры стагоддзі належала роду Алешаў, з якога й быў знакаміты рускі пісьменнік Юрый Алеша (1899–1960). Зрэшты, ягоныя беларускія карані мы агледзім іншым разам.

Цяпер, ведаючы пра паходжанне з Масковіі роду Серпухаўскіх-Бароўскіх, паспрабуем дапусціць, што і Даніла Іванавіч Рцішчаў, далёкі продка Фёдара Дастаеўскага, быў — маскавітам, з тых жа мясцін. А якіх канкрэтна? Рцішчаўская краязнаўчая энцыклапедыя засвечвае інфармацыю, што “род Рцішчавых паходзіць ад знатнага татарына Аслана-Чэлябі-мурзы, які выехаў у 1389 годзе з Залатой Арды да вялікага князя Дзмітрыя Данскога, прыняў праваслаўе і атрымаў імя Пракопій. Ягоны ж сын, Леў Пракопавіч,

Клецк з замкам і падзамчышчам. Паводле гравюры Тамаша Макоўскага. Пачатак XVII ст.

меў мянушку Шырокі Рот (паруску: Лев-ртище. — Аўт.), ён і стаў родапачынальнікам Рцішчавых. Гэты род быў у сваяцтве з Арсенневымі, Жданавымі, Сомавымі ды іншымі дваранскімі родамі. У сярэдзіне XV стагоддзя памешчыкі Рцішчавы адзначаны ў горадзе Дзмітраве”.

Стоп-стоп-стоп... Горад Дзмітраў, здаецца, згадваўся, калі мы шукалі родавыя карані князя Фёдара! Так, ягоны дзед, Васілій Яраслававіч, быў не толькі

шана ў кожным з нас — тое пацвярджае і гісторыя роду Дастаеўскіх. І вельмі ўмоўна можа гаварыць мы пра беларускія карані роду: памятаючы, напрыклад, і пра татарына Аслана-Чэлябі-мурзу... Яшчэ я знайшоў у нэце: “Ёсць падставы, каб лічыць, што продкі пісьменніка пакінулі родавую сядзібу яшчэ ў 1560-я гады. Дастаеўскія валодалі вёскай (ці яе часткай? — І. Ж.) да другой чвэрці XVII стагоддзя. Пазней ёй валодалі родзічы знакамітага польскага кампазітара і графіка Напалеона Орды (сам жа ён, у адрозненне ад маскоўскіх даследчыкаў, лічыўся сябе, здаецца, лічыў: як і Адам Міцкевіч... — І. Ж.). Апошнімі гаспадарамі Дастоева былі Гедройцы. Астаткі фальварка былых уладальнікаў зніклі пры меліярацыйных работах у 1950–60-я гады. Восенню 2006 года намаганямі мясцовага краязнаўцы Анатоля Іосіфавіча Бурака там быў пастаўлены памятны знак”. Пацвярджаннем згадак пра татарскія карані Дастаеўскага можа служыць і зменены герб “Радван”, які абралі для свайго роду Дастаеўскія. На гербе Рцішчавых бачым на яго чырвоным полі паўмесяц і шасцікутную зорку, а па баках стаяць два ўзброеныя татарыны. Герб і браўся за аснову новага — як знак, што і ў Дастаеўскіх ёсць татарскія карані. Звернем увагу: замест зоркі ды месяца ў падноўленым гербе ў цэнтры, у чырвоным полі бачым нібы перавернутую літару Ш. Геральдысты называюць гэты знак: залатая трохканечная харугва.

А між тым не толькі Залатая Арда, Масковія, ВКЛ, Расія — і суседняя Украіна спрычынілася да духоўнай, культурнай з’явы сусветнага значэння пад назвай Фёдар Дастаеўскі. У нэце я знайшоў весткі, што ў 1572 годзе Фёдар Іванавіч, другі сын Івана Данілавіча Рцішчавы-Дастаеўскага, пераехаў жыць на Валынь. Потым яго нашчадкі, што жылі недалёка, у Падоллі, сталі галінаю роду, з якой выйшаў і Фёдар Міхайлавіч. Дык сынам якога народу можна лічыць вялікага рускага пісьменніка Дастаеўскага? Пакінем пытанне адкрытым. Але што несумненна: заслугоўвае ўдзячнасці кожная зямля, кожны народ, які спрычыніўся да ўзыходжання вялікага таленту, ягонага роду ў Вечнасць, да спасціжэння прадстаўнікамі роду ўсёй велічы Неба. Бо шлях па зямлі, хоць і цяжкі і цяжкі, заўсёды — на карысць нам, дабраслаўлены. Бо зямля, свярджаюць мудрыя людзі, гэта месца, дзе набываюць каштоўны досвед нашы душы. А дзякуючы зямным цяжкасцям усё мы, спасцігаючы законы Сусвету, цягнемся да Неба. Расцём. І таму, як хораша пісаў народны паэт Беларусі Ніл Гілевіч, у глыбінях зямлі нашых душ карані.

Герб Дастаеўскіх “даў

Герб Рцішчавых

БЕЛАРУСКІЯ АДРАСЫ

І ў Сібіры мы — суродзічы

Актывісты Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага сустракалі ў сябе госця з Цюмені: навукоўца Рамана Фёдарова, у якога таксама ёсць беларускія родавыя карані

У ліпені ў Іркуцку пабываў даследчык, кандыдат філасофскіх навук Раман Фёдарав. Ён працуе старшым навуковым супрацоўнікам у Цюменскім навуковым цэнтры Сібірскага аддзялення Расійскай акадэміі навук. (Якое, дарэчы, з восені мінулага года ўзначальвае акадэмік Валянцін Пармон: таксама этнічны беларус — хоць і нарадзіўся ў Германіі, дзе служыў ягоны бацька. — Рэд.). У сувязі з гэтым разважалі мы: беларусы па ўсёй велізарнай Сібіры жывуць — а вось не губляюцца на яе прасторах, сустракаюцца. Хоць між нашым Іркуцкам і Цюменню звыш 3000 кіламетраў. Галоўнае ж, муціць, мець пачуццё нацыянальнай роднасці, быць адкрытымі для кантактаў — і цікавымі для іншых. Як вядома, нашы суродзічы-беларусы, супляменнікі жывуць у многіх краінах, і культура беларуская перадаецца паўсюль з пакалення ў пакаленне: дзе толькі ў сямейным коле, а дзе і праз беларускія суполкі таксама. Беларусы ў шматнацыянальным Іркуцку не згубіліся — мы маем тут сваё месца пад сонцам, у тым ліку й дзякуючы беларускім грамадскім суполкам.

Думалі: як сустрэць госця, што яму паказаць? “Іркуцк — горад з багатай гісторыяй, жыве цяпер у хуткім рытме, у сваёй “дынаміцы” — што ж, пакажам

яго такім, — разважала Алёна Сіпакова, старшыня Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага. — Пакажам таксама іркуцян: як людзей адкрытых і гасцінных, па-купецку кемлівых”. А ўвогуле мы гасцям заўжды рады, бо, як кажуць беларусы, хата гасцямі багата.

У Іркуцк Раман Юр’евіч прыязджаў у навуковую камандзіроўку: ён вывучае жыццё беларускіх перасяленцаў у Сібіры. Зацікавіўся гэтым не выпадкова: продкамі яго “па кудзелі”, гэта значыць па мацінай лініі, былі беларусы з Мінскай губерні. Даследчык ужо трохі знаёмы з Іркуцкам, ведаў раней і пра гасцінных, сяброўскіх людзей з ІТБК. Таму мы прапанавалі яму, як вандруюнаму беларусу, пачаць збор матэрыялаў з этнарэсторана “Беларуская Глеба”, што на вуліцы Карла Маркса, 26. Там створаны ціхі ўтульны куток у беларускай стылістыцы, што нагадвае нам пра далёкую зямлю продкаў. У рэстаране сытна і смачна гатуюць па рэцэптах, якія захавалі беларусы і ў Сібіры.

Пасля вячэры, душэўнай размовы гулялі мы з госцем па гістарычных мясцінах, адміністрацыйным цэнтры горада. Раман Фёдарав казаў, што яму падабаецца вывучаць гісторыю асваення Сібіры. Яго кандыдацкая прывесчана была вы-

ФБеларусы Іркуцка з Раманам Фёдаравым

вучэнню культурнага значэння гістарычных маршрутаў асваення Сібіры, называлася: “Освоение Урала и Западной Сибири как социокультурный процесс: структура, коммуникации, ценности”. У апошнія 10 гадоў яны з калегамі правялі шэраг этнаграфічных экспедыцый на тэрыторыі 12 рэгіёнаў Урала, Сібіры і Далёкага Усходу, у якіх жывуць нашчадкі беларускіх сялян-перасяленцаў канца XIX — пачатку XX стагоддзяў. Даследчык удакладніў: самы заходні з іх — Башкірыя, самы ўсходні — Прыморскі край. Раман Фёдарав працаваў сумесна з беларускімі і сібірскімі этнографамі, былі

выдадзеныя калектыўныя манаграфіі “Белорусы в Сибири: сохранение и трансформации этнической культуры” (Новасібірск, 2011, галоўны рэдактар А.Ф. Фурсава) і “Традиционная культура белорусов во времени и пространстве” (Мінск, 2013, галоўны рэдактар А.В. Цітавец).

Мы запыталі ў суродзіча: што ў ягоных навуковых планах на бліжэйшы час? “Асноўная мэта на бліжэйшы час — напісаць доктарскую дысертацыю і абагульняльную манаграфію, прысвечаную захаванню ды адаптацыі традыцыйнай культуры беларускіх перасяленцаў на тэрыторыі Сібіры й Далёкага Усходу, — адказаў Раман Юр’евіч. — У сферы першачарговых навуковых інтарэсаў і вывучэнне трансфармацый этнакультурнай ідэнтычнасці беларускіх перасяленцаў, іх каландарнай і сямейнай абраднасці, матэрыяльнай культуры й гаспадарчай дзейнасці”. Па словах навукоўца, яму тое вельмі цікава, да таго ж ён ганарыцца сваімі беларускімі родавымі каранямі.

Што да Іркуцкай вобласці, то яна займае ў жыцці суродзіча сваё асаблівае месца: “Сюды я рэгулярна прыязджаю для таго, каб правесці этнаграфічныя экспедыцыі ды паразмаўляць з сябрамі ўжо цягам апошніх

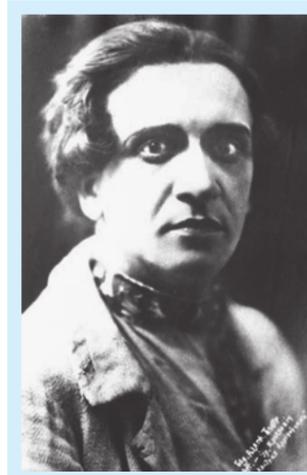
шасці гадоў. За гэты час былі паляваны даследаванні ў Баяндаеўскім, Брацкім, Куйтунскім, Заларынскім і Тайшэцкім раёнах. А ў будучыні хацелася б аб’ехаць іншыя куткі рэгіёну: каб глыбей акунуцца ў самабытную культуру, паназіраць, як жывуць тут нашчадкаў беларускіх перасяленцаў”.

Ад жыхароў Прыбайкалля ў яго — толькі станоўчыя ўражанні: “Сюды мяне вельмі прыцягвае прыгажосць душы многіх людзей, з якімі я сустракаўся. І прыгажосць тая сугучная з неапісальнай прыгажосцю прыроды Прыбайкалля. Многія з тых, каго я тут сустрэў, — гэта яркія натуры: адкрытыя, бескарыслівыя, з непадробнай любоўю да сваёй малой радзімы. Таму я абавязкова, і яшчэ не раз, прыеду ў Іркуцк”.

Этнаграфічныя паездкі па беларускіх вёсках Іркуцкай вобласці сезона-2018 Раман Фёдарав ацаніў станоўча. Ён будзе пісаць нарыс пра вандраванне, новыя знаёмствы й знаходкі. Спадзяемся, гэта будзе цікава!

Марыя Лойка, г. Іркуцк

Ад рэдакцыі. Мы ведаем па тэкстах, што раней знайшлі ў інтэрнэце, пра вялікую ўвагу Рамана Фёдарова да жыцця, традыцый беларусаў Сібіры. Пры добрым збегу абставін маглі б і сустрэцца з ім восенню 2013-га: тады журналісты Іван і Валянціна Ждановічы былі ў камандзіроўцы ў Цюмені, райцэнтры Вікулава, наведвалі тамтэйшыя беларускія вёскі Ермакі, Асінаўку. Артыкулы потым змяшчаліся ў газетах “Голас Радзімы”, “СОЮЗ”, “Російскай газете”, часопісе “Беларусь.Belarus”. Мяркуем, тэксты ад няштатных аўтараў з розных рэгіёнаў Сібіры, што друкуюцца ў “ГР”, таксама трапляюць на вочы шануюнаму супляменніку. Таму — спадзяемся на супрацоўніцтва, Раман Юр’евіч! Плэну вам у падзвіжніцкай працы, якая дапамагае глыбей спазнаваць Беларусь Мацярыку ў свеце.

Уладзімір Крыловіч — стрыечны дзядуля Рамана Фёдарова

Уладзімір Крыловіч (1895–1937) быў адным з першых акцёраў і заснавальнікаў беларускага нацыянальнага тэатра і кіно. Нардзіўся ён 1 лістапада 1895 гады ў вёсцы Крыловічы паблізу Койданава: цяпер гэта Дзяржынскі раён Міншчыны. З 1915 году ўдзельнічаў у аматарскіх спектаклях. Іграў розныя ролі ў спектаклях рускіх і ўкраінскіх труп, якія гастралівалі па Беларусі. Пазней быў удзельнікам Грамадзянскай вайны. З 1921 году Уладзімір Крыловіч працаваў у першым Беларускім дзяржаўным драматычным тэатры (цяпер гэта Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы) у Мінску. (Удакладніць) Кіраваў тэатральнай студыяй пры тэатры. Іграў рамантычных і сацыяльных герояў у спектаклях, што ставіліся ў тэатры па п’есах беларускіх, рускіх савецкіх драматургаў. Тэатральныя крытыкі пісалі, што ў акцёра Уладзіміра Крыловіча быў яркі тэмперамент, якія спалучаўся з мяккасцю і лірызмам. Ён любіў надаваць сваім героям рамантычную афарбоўку. Памёр (ці быў рэпрэсаваны?) Уладзімір Крыловіч 23 кастрычніка 1937 года. Пахаваны ў Мінску на Вайсковых могілках.

ПАРТНЁРСТВА

Беларуская кніга ў Пекіне

На нядаўняй 25-й Пекінскай Міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы беларускія кнігавыдаўцы здабылі добрую славу для кніжніцтва Беларусі

Алесь Карлюкевіч

Пераконвае ў гэтым не толькі ўвага наведнікаў да стэнда, на якім былі прадстаўлены навінкі беларускіх выдавецтваў, але й той факт, што падпісаны многія пагадненні, вызначаны планы супрацоўніцтва. Канешне ж, паспрыяла таму й папярэдняя праца. Яшчэ ў 2015 годзе КНР была краінай-Ганаровым госцем Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашы. За гэты час і новыя кнігі выйшлі, і новыя творчыя праекты з’явіліся ў літаратурна-мастацкай

перыёдыцы, і шмат чаго дадалася ў зносінах беларускіх і кітайскіх кнігавыдаўцоў.

Выдавецтва “Мастацкая літаратура”, напрыклад, на выстаўцы вырашыла пытанне пра стварэнне ў Мінску кітайскай рэдакцыі. Пагадненне падпішуць на пачатку 2019-га ў Мінску. Кітайская рэдакцыя будзе створана з удзелам “Выдавецтва па выкладанні й даследаванні замежных моў” (FLTRP). “Мы ўжо не адзін месяц кантактуем з гэтай кампаніяй, — расказвае дырэктар выдавецтва Алесь Бадак, — і дзякуючы тым стасункам распачалі выданне цыкла кніг па гісторыі, культуры Кітая ў перакладзе на беларускую мову. Ёсць у нас іншыя задумкі. Вельмі спадзяюся, што здолеем і беларускую мастацкую літаратуру рухаць да кітайскага чытача. Выдаваліся ж некалькі па-кітайску Аркадзь Куляшоў, Макс

Танк, Янка Брыль, Янка Купала, Якуб Колас, Васіль Быкаў, Кандрат Крапіва, Іван Шамякін ды іншыя беларускія пісьменнікі...” Намеснік дырэктара выдавецтва FLTRP спадарыня Хэ Хаюі бачыць стварэнне згаданай рэдакцыі як пачатак работы ў Беларусі кітайскага цэнтры кнігавыдання, пры спрыянні якога будзе выдавацца кітайская літаратура на беларускай і рускай мовах, а таксама беларуская — па-кітайску.

Ужо ў верасні ў адной з мінскіх кнігарняў з’явіцца кітайскія паліцы. “Белкніга” мае пагадненне пра сістэмнае забеспячэнне навінкамі кітайскіх кнігавыдаўцоў беларускіх чытачоў. У час Пекінскага кніжнага форуму шмат добрых ініцыятыў вылучыла і рэдакцыя часопіса “Вясёлка” — выданне ў Кітаі прадстаўляла намесніца галоўрэда Анастасія Радзіке-

віч. “Удалося правесці некалькі сустрэч з кнігавыдаўцамі Кітая, Індыі, іншых краін, — расказвае яна. — Упэўнена: у Кітаі можна ісці і з нашай франшызай, перакладаючы “Вясёлку” й наш часопіс “Бусю” на кітайскую мову. Асаблівую ўвагу кітайскія выдаўцы звярнулі на мастацкае афармленне выданняў. Як часопісаў, так і кніг. Наступную выставу, мяркую, варта б наведваць і кніжным графікам. Найперш тым, хто афармляе кнігі для дзяцей”.

А ў жніўні 2019-га — папярэдняе пагадненне аб тым дасягнута ў час перамоваў кіраўніка беларускай дэлегацыі, намесніка Міністра інфармацыі Беларусі Ігара Бузюўскага — Беларусь чакаюць ужо на 26-й Пекінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы ў якасці Краіны-Ганаровага госця.

РЭДАКЦЫЙНЫЯ СУСТРЭЧЫ

На Бацькаўшчыне добра мастаку

Рэдакцыю наведаў даўні сябар газеты Вячаслаў Ігнаценка — вядомы беларускі мастак з Кішынёва

Мастак Вячаслаў Ігнаценка

Прыцягненне родных мясцін асабліва востра, падаецца мне, на ўзроўні падсвядомасці адчуваюць натурны творчыя. Таму ў планах на лета й вылучаюць часу, каб наведаць зямлю бацькоў, нават калі жывуць ад яе далёка. І Вячаслаў Ігнаценка, расказаўшы мне раней, імкнуўся праведваць матулю сваю, што жыла, чакала сына ў роднай яму палескай вёсцы Пярэдзелка. Гэта Лоеўскі раён Гомельшчыны. Дзівосныя мясціны там пры Дняпры — паказваў раней фотаздымкі. Хораша глядзіцца старая шляхецкая сядзіба, у якой была школа... Але маці не стала, і ў хуткім часе бацькоўскаю хату сястра Вячаслава, што жыве ў Гомелі, прадала добрым людзям — каб не пуставала. Як ні балюча было тое перажыць мастаку, ды прыйшлося. І нібы аддалілася вёска, хоць і незабыўная па-ранейшаму, страціўшы два такія найважнейшыя колеры, дзве непаўторныя і незаменныя рысы ў сваёй светабудове: маму і хату.

Калі мы сустракаліся з Вячаславам Ігнаценкам у ліпені, ён казаў: абавязкова ў родны кут паеду, ну як жа без гэтага... Цяпер, у апошнія гады, месцам адпачынку й натхнення для яго ў Беларусі становіцца сястрынскае лецішча пад Гомелем. Адтуль і завітаў у Мінск — да сяброў, родных, блізкіх. У Мінску, дарэчы, сын яго працуе ў аддзеле кадрў адной ІТ-фірмы. А ўнучка, расказаў, якраз сёлета

паступіла ў Мінскі прафесійна-тэхнічны каледж чыгуначнага транспарту: мае інтарэс да чыгункі.

Гаварылі трохі пра жыццё беларусаў у Малдове. На жаль, прызнаваўся, людзям там няпроста цяпер выжываць, таму й часу на грамадскую дзейнасць не ўсім хапае. Аднак узяў на заметку, што прадстаўнікі малдаўскай дыспары, якія актыўна сябе праяўляюць, у прыватнасці, пад Мінскам, у Дзяржынскім раёне, зацікаўлены ў кантактах з беларусамі Кішынёва. Пакуль, гаварылі мы шчыра і па-сяброўску, не вырашана там пытанне з гуртком юных мастакоў, занятакі ў якім раней вёў Вячаслаў Ігнаценка, і пра нядзельную беларускую школу ў Кішынёве, прызнаўся, пакуль нічога не чуў. Зрэшты, можа ўвосень штось азначыцца, калі актывізеўца жыццё ў суполках.

Ды як бы ні складаліся знешнія абставіны, а Вячаслаў Ігнаценка ўсюды застаецца мастаком. Ён прывёз, падпісаў, падарыў рэдакцыі прыгожыя буклеты, што выйшлі да ягоных мінулагадніх выстаў: яны прысвячаліся гораду Рашкаву і храмам Кішынёва. Казаў, праводзіць перамовы ў Гомелі, каб і там зладзіць выставу — але тое пакуль “без канкрэтыкі”. Як заўсёды, паказваў новыя невялічкія замалёўкі-эскізы алоўкам, гелевай ручкай. Апошняя тэхніка, гаварыў, пры ўсёй прастасці вымагае вялізнай канцэнтрацыі ўвагі. Вобраз, што творыцца ў свядомасці, даводзіцца ўвасабляць на паперы дакладнымі штрыхамі, лініямі ў адпаведнасці з задумай. Чырк — і ўжо нічога не падправіш, не пераробіш. А малое ён усюды й кожны дзень. Нават, паказваў, рабіў эскізы ў цягніку. І не лецішчы яму — добра. Знаходзіць шмат

чаго маляваць. А чаго няма ў мясцовых краявідах, нацюрморгах — тое лёгка дапаўняе, сыходзячы з задумы, вобразаў і дэталю, што жывуць у ягоным уяўленні. Часам, кажа, і не ведаю, што атрымаецца: на паперу апускаюцца, бывае, нейкія аскалёпкі медытацый. А то з маленькай дэталі раскручваецца цэлая карціна.

З дзясяткаў міні-эскізаў я паспрабаваў раскласіць на рэдакцыйным стале, пакуль гаварылі ды пілі каву, невялічкую кампазіцыю. І атрымалася гэтка “Мастацкая хроніка жыцця летам 2018-га на лецішчы пад Гомелем”. Толькі варта па гэтых непаўторных зорных картах душы мастака не слізгаць “замысленым” вокам, а паспрабаваць угледзецца, паглыбіцца ў дэталі, сюжэты таго, што ўбачыў, як адлюстраванне Вячаслаў на Бацькаўшчыне. Сам ён, дарэчы, паказвае свае накіды толькі ў вузкім коле сяброў і тым, каму ягоныя эксперыменты цікавыя. Аднак жа, гаварылі мы, каштоўнасць мастацтва — і ў такой вольнай нестандартнасці таксама. Сучасныя ж тэхналогіі дазваляюць як павялічыць гэтыя “чацвяртушкі” ў памеры (каб зрабіць іх паўнацэнным экспазіцыйным матэрыялам), так і маніраваць у тэматычныя блокі — скажам, па 6, 9, 12 эскізаў на лістах прэсавана-

Мастацкая хроніка жыцця летам 2018-га на лецішчы пад Гомелем

га пенапласту. Апошняя важна, калі рабіць выставу перасоўнай: тады яна лёгка змесціцца ў звычайны чамадан.

І, будзем спадзяюся, можа такі чамадан-выстава эксперыментальнага мастацтва ад малдаўскага беларуса Вячаслава Ігнаценкі калі-небудзь прыедзе з Кішынёва і ў Мінск, і ў Гомель, і ў Лоеў з Пярэдзелкай.

Іван Ждановіч

ШЧОДРЫЯ ЛЮДЗІ

Выстава ў падарунак

Мастачка з Ізраіля Любоў Мінковіч, якая нарадзілася ў Мінску, цэлю выставу сваіх твораў пад назвай “Сны мой Родины” падарыла Нацыянальнаму гістарычнаму музею Беларусі

Іван Іванаў

Гэтым летам у Нацыянальным гістарычным музеі праходзіла персанальная выстава акварэляў Любоў Мінковіч “Сны мой Родины”. І, бадай, самым нечаканым “паваротам сюжэту” ў гэтым яркім міжнародным выставачным праекце стала вестка: былая мінчанка ўсю выставу перадала ў дар музею. “Мы вельмі ўдзячны шанюўнай зямлячцы за такі каштоўны падарунак! — пракаментаваў падзею дырэктар музея Павел Сапцова. — Такім чынам у нашы фонды трапіла каля 40 твораў шчодрай мастачкі, якая мае ў Мінску роднае карані. А падараныя працы

— гэта ўжо частка гісторыі беларускага мастацтва, Мінска, усёй Беларусі. Мы ўвогуле імкнемся кантактаваць з беларусамі ў замежжы, ладзіць сумесныя праекты. Скажам, у ліпені сустракалі гасцей з Ростова-на-Доне: мастака Уладзіміра Банцэвіча з яго вучнямі. Уладзімір Мікалаевіч — з Палесся родам, ён старшыня Саюза беларусаў Дона, да таго ж пісьменнік. Была разгорнута ў музеі цікавая экспазіцыя з іх твораў. (Пра тое падрабязней гл.: “Жывапіс белых дарог. Частка другая” — ГР, 16.08.2018). — Аўт.). У планах музея — пашыраць калекцыю работ беларусаў замежжа”.

Мастачка, што зрабіла прыгожы дар Бацькаўшчыне, нарадзілася ў Мінску ў 1946 годзе. Як гаварылі сябры яе, дый сама Любоў Мінковіч на вернісажы, прайшла яна школу жывапісу ў вядомых майстроў: Сяргея Каткова, Віталія Цвіркі, Леаніда Дударанкі. Закончыла Беларускі

Любоў Мінковіч на вернісажы ў Мінску

тэатральна-мастацкі інстытут (цяпер Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў), выстаўляе свае працы з 1977 года. У 2002-м з’ехала на пастаяннае месца жыхарства ў Ізраіль, аднак часцінка душы, прызнаецца, засталася ў Беларусі. Яна сябар Беларускага саюза мастакоў і Аб’яднання прафесійных мастакоў Ізраіля. Творчую працу,

казала, спалучае з педагагічнай дзейнасцю.

Пра мастацтва, згадвае, маючы цацак, малявала на паперы лялек і адзенне для іх, затым выражала й гуляла. Прычым вялікую радасць мела: як ад працэсу творчасці, так і ад яго выніку. Яе зачароўвала, як наяве пад рукой мастака з’яўляецца тое, што ён захацеў. І

гэта светлае пачуццё, прызнаецца, па гэты дзень яе суправаджае ў працы. Перавагу ж аддае акварэльнай тэхніцы, бо яна — з тонкай танальнай празрыстасцю. Да таго ж пры ўяўнай лёгкасці акварэль патрабуе ад мастака засяроджанасці, цяплення й адначасова шпаркасці для ўвасаблення жывапіснага ладу.

Асноўнай тэмай твораў Любоў Мінковіч, як і раней, застаюцца незабыўныя пейзажы Беларусі, што спараджаюць філасофскія разважанні. Якараз у акварэлі ўдаецца ёй найбольш пранікнёна паказаць усю цёплую дачыненню, усю гаму пачуццяў да Бацькаўшчыны. Помнікі беларускай архітэктуры таксама заўсёды прыцягваюць увагу мастачкі, застаюцца абавязковымі “персанажамі” яе твораў. Удалечыні ад Радзімы ўспаміны пра мінулае з’яўляюцца ў яе снах — і ўвасабляюцца ў акварэлях.

ФЕСТИВАЛЬНАЕ РЭХА

Як нараджалася песня

Прыгожым падарункам Фэсту песні і музыкі “Дняпроўскія галасы ў Дуброўне” стала песня “Дняпроўскія хвалі”

Рыгор Гарэшка

У ранейшыя гады наша газета расказвала пра Міжнародны фэст песні і музыкі “Дняпроўскія галасы ў Дуброўне”, што на Віцебшчыне. Слава пра яго ідзе за межы Айчыны. Сёлета ж фэст у 25-ы раз праходзіў над Дняпром: 23-24 чэрвеня, у пару Купальскую. Сабраў калектывы з розных краін: Беларусі, Расіі, Польшчы, Украіны, Індыі, Аргенціны, Літвы, Латвіі, Эстоніі, Румыніі, Славакіі.

Традыцыйна прыязджаюць у Дуброўна і творчыя гурты супляменнікаў з замежжа: сёлета ў фэсце паўдзельнічалі хор “Рэха пушчы” з польскай Гайнаўкі пад кіраўніцтвам Аліны Негерэвіч і гурт беларускай песні “Сузор’е” з Рэзэкі (Латвія). Мы ж маем надзею, што з часам на Дубровенскім фэсце паспявае й гурт “Родныя напевы” з беларускай суполкі “Голас Радзімы” з украінскага горада Мікалаева. Бо гарадам наканавана сябраваць: злучыў іх назаўсёды лёсам сваім знакамiты капітан брыга “Меркурый”, герой Руска-турэцкай вайны (1928-29) Аляксандр Казарскі, наш знакамiты зямляк. З Дубровеншчыны (1797) ён быў родам, а ў Мікалаеве герой, які заўчасна памёр, пахаваны (1833).

Сёлета ў пльнь фэсту патрапілі розныя падзеі. У прыватнасці, у 2018-м у горадзе з’явіўся помнік гадзінніку: так у Дуброўне нагадаў пра калісьці створаную

тут гадзіннікавую мануфактуру (1784). Была яна ў ліку першых на тэрыторыі тагачаснай Расійскай імперыі, а дубровенскія гадзіннікі — лепшымі ў Расіі.

Сёлета ў фэста з’явілася імяная песня “Дняпроўскія хвалі” на вершы ўраджэнца Дуброўна Міхаіла Рыбакова: яго ведаюць сябры шэрагу беларускіх суполак у замежжы. Міхаіл Леанідавіч падтрымліваў з імі сувязі, бываў там і госцем яшчэ працуючы ў апарце Упаўнаважанага па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў. Ён кіраваў Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур, а з часам узначаліў Беларускае культурнае цэнтра ў Польшчы (Варшава). Музыку да яго верша напісаў кампазітар, народны артыст Беларусі Леанід Захлеўны. І прэм’ернае выкананне было на вышыні: спяваў Нацыянальны акадэмічны народны хор Беларусі імя Генадзя Цітовіча.

Песня стала прыгожым падарункам фэсту ад Міхаіла Рыбакова ды вядомых дзеячаў беларускай культуры ў Год малой радзімы. “Дняпроўскія хвалі” стагоддзі люлююць напевы./ Нясуць іх павольна паміж узбярэжных крыніц...” — так пачынаецца песня. Паводле слоў дубровенца, першая версія фестывальнай песні з’явілася 20 гадоў таму: Міхаіл працаваў тады сакратаром Дубровенскага райкама Беларускага патрыятычнага саюза моладзі. Аднак у 1998-м да выканання песні на фестывальнай

Міхаіл Рыбакоў (трэці справа) з удзельнікамі, гасцямі трэцяга Фэсту мастацтваў беларусаў свету. Мінск, 2017 г.

сцэне справа не дайшла. “Тады я напісаў некалькі вершаў, прысвечаных роднаму гораду, — прыгадвае Міхаіл Леанідавіч. — Наш фэст набіраў абароты, і нешта выкарыстоўвалася пры падрыхтоўцы сцэнараў, штосьці трапіла на вокладку інфабуклета пра Дубровенскі раён. Адзін з вершаў стаў песняй “Мой родны Дуброўна”: музыку напісаў тагачасны дырэктар РДК Сяргей Бяркозаў — ён жа й выконваў песню дуэтам з Ліліяй Кандраценкай”. Што да “фестывальнай” песні, то пад яе, лічыць аўтар, патрабаваўся вялікі харавы калектыв, і яна нібыта чакала свайго часу.

Новым штуршком да таго, каб усё ж стварыць песню пра фэст і для фэсту, па словах Міхаіла, стаў Год малой радзімы ў Беларусі. Фэст чакаўся адметны: 625-годдзе горада і 25-гадовы юбілей фэсту. І тут, як кажуць, усе зоркі сышліся. Ідэю стварэння фэст-песні падтрымаў Міхаіл Дрынеўскі. Вершы аўтар дапрацаваў пад стыль хору імя Генадзя

Цітовіча, Леанід Захлеўны напісаў музыку. “На развучванне й запіс песні было мала часу: лічаныя дні, — згадвае Міхаіл. — Не будучы цалкам упэўненымі, што ўдасца зрабіць прэм’еру на фэсце, яе й не анансавалі. Вырашылі: калі ўсё атрымаецца, то хай гэта будзе сюрпрыз”.

І сюрпрыз атрымаўся! Дырэжаваць выкананне песні “Дняпроўскія хвалі” выйшаў сам народны артыст Беларусі, прафесар Міхаіл Дрынеўскі. Песня ўдала завяршыла гала-канцэрт фэсту: яе словы і вынікі яго падводзяць, і запрашаюць гасцей, удзельнікаў сустракацца зноў на гасціннай зямлі, на фэсце ў Дуброўне. “Хочацца, каб кожны памятаў пра сваю малую радзіму, дарыў ёй сваю любоў і ганарыўся роднымі мясцінамі — бо, як вядома, менавіта з такіх “куточкаў” і складаецца наша любімая Беларусь, — гаворыць Міхаіл Рыбакоў. — А яна, Бацькаўшчына, такая, якой мы яе самі ствараем.”

КАНТАКТЫ

Роднае слова на беразе Каспія

Сяргей Шычко

Вядомыя літаратары спрыяюць таму, каб пашыралася ўсебаковае супрацоўніцтва Беларусі з Азербайджанам

Беларуска-азербайджанскія літаратурныя стасункі развіваюцца сёння ў многім дзякуючы памкненням вядомых літаратараў: як у Беларусі, так і ў Азербайджане. Найперш — дзякуючы празаіку, публіцысту, перакладчыку і літаратурнаму крытыку Камрану Назірлі. Дарэчы, не так даўно яго прынялі ў Саюз пісьменнікаў Беларусі. Наш сябар перакладае прозу Мікалая Чаргінца, Алеся Бадака, Святланы Алексіевіч, Анатоля Матвіенкі на азербайджанскую мову. А на Беларусі шмат дзеля пашырэння прасторы азербайджанскай літаратуры робіць паэтэса, перакладчыца Таццяна Сівец. Яна ж і аўтар паэмы “Баку”. Азербайджанскія калегі прынялі Таццяну ў свой Нацыянальны саюз пісьменнікаў.

І ў Выдавецкага дома “Звязда” склаўся добры стасункі з пісьменнікамі Азербайджана. Не аднойчы ў імпрэзах Дня беларускага пісьменства і Мінскага міжнароднага кірмашу-выставы, на якім па традыцыі праходзіць сімпозіум літаратараў “Пісьменнік і час”, удзельнічалі госці з Баку.

Добры знак тых стасункаў — выданне кнігі беларускіх аўтараў у Азербайджане ды кнігі азербайджанскіх пісьменнікаў у Мінску. У апошнія гады ў Баку выйшлі зборнікі паэзіі, прозы, надрукаваны пераклады твораў беларускіх аўтараў Анатоля Матвіенкі, Алеся Бадака, Таццяны Сівец, Юліі Алейчанкі, Марыі Кобец ды іншых літаратараў. А ў ВД “Звязда” выйшлі кнігі Чынгіза Алі аглу, Севіндж Нурукызы, Лейлы Аліевай, “Анталогія сучаснай азербайджанскай паэзіі”. Істотную падтрымку ў рэалізацыі гэтых выдавецкіх праектаў аказаў Цэнтр Перакладу Азербайджана. Міністэрства

інфармацыі Беларусі нядаўна Падзякамі Міністра ўшанавала старшыню праўлення Цэнтра спадарыню Афга Масуд, а таксама яго супрацоўнікаў Яшара Аліева, Махіру Гараеву.

Камран Назірлі

Раней паэт Чынгіз Алі аглу быў узнагароджаны медалём Францыска Скарыны. Ён жа і згаданы ўжо Камран Назірлі — сябры Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Нагадаем: у Беларускім педуниверсітэце імя Максіма

Танка працуе Цэнтр культуры Азербайджана. Пэўны час яго дзейнасць ладзіла малады літаратуразнавец з Баку Салатын Мірзоева. Дзякуючы яе ініцыятыўнасці ў Цэнтры прайшлі вечарыны, творчыя імпрэзы, дзе гучалі імяны Мікаіла Мушвіга, Гусейна Джавіда, іншых азербайджанскіх паэтаў у звязку з Беларуссю. У педуниверсітэце была прэзентавана й карціна Каміла Камала, беларускага мастака азербайджанскага паходжання, на якой сустрэліся два паэты — Мікаіл Мушвіг і Максім Багдановіч. У жыцці яны не сустрэліся, але ж яшчэ ў 1936 годзе ў Мінску ладзіўся вечар азербайджанскай паэзіі, у якім паўдзельнічалі Мікаіл Мушвіг і Гусейн Джавід. І мо ўжо наспела часіна для жывых сустрэч азербайджанскай паэзіі з беларускім слухачом у новым фармаце? Падставы на тое ёсць. Найперш гэта новыя публікацыі перакладаў азербайджанскай паэзіі на беларускую мову.

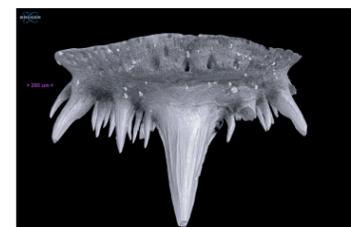
ТАЯМНІЦЫ ГІСТОРЫ

Даўным-даўно, яшчэ да Герадота

На беларускім Палессі знойдзена такое, чаго яшчэ нідзе ніколі не бачылі

Алесь Мурочак

Чулі пра Герадотава мора? Дарэчы, нядаўна ў інтэрв’ю газете “Звязда” вядомы пісьменнік, мецэнат Валеры Казакоў (які ў свой час узначаліў Федэральную нацыянальна-культурную аўтаномію “Беларусы Расіі”) выказаў немалы інтарэс да гэтай загадкавай гістарычна-краязнаўчай з’явы: Герадотава мора. У Міхася Скоблы, дарэчы, ёсць і “паэма-сваволя” пад такой назвай. Герадота, у “бацькі гісторыі” Герадота ў нейкіх ягоных фаліянтах знаходзілі даследчыкі згадка пра вялізнае мора, якое плёхалася нібыта ў тых мясцінах, што цяпер называюцца: Палессе. Фантазіяй на гэты конт можа быць вялікае мора. Як, дарэчы, і наконт знакамітага Белаводдзя, у якім пабывалі ўжо героі “Холопов”, аднаго з гумарыстычна-сатырычных твораў Валерыя Казакова.

Той самы акулін зуб

Дык пра Герадотава мора. Геологі адшукалі там, у так званым Прыпяцкім прагіне, радовішчы соляў. І Салігорск, які святкуе 60-годдзе — неабвержнае сведчанне: мора на Палессі было. Праўда, за мільёны гадоў да Герадота: у дэвонскі перыяд...

За мора галасуе й фотаздымак, які я знайшоў у адным з прэс-рэлізаў Санкт-Пецярбургскага дзяржуніверсітэта. Дацэнт універсітэта Аляксандр Іваноў і дацэнт Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта Дзмітрый Плаксы апісалі раней невядомы навуцы від старажытных акул. Жывёла жыла на Зямлі каля 345–350 мільёнаў гадоў таму, назвалі ж яе *Tamiobatis elgae* — у гонар вядомай эстонкі Эльгі Марк-Курык, палеаіхтыёлага. Вылучыць новы від у родзе *Tamiobatis* дапамаглі тры зубы акул, знойдзеныя ў свідравіне Тураў-106: непадалёк ад Жыткавіч, на Гомельшчыне. Закамянеласці з палеазойскай эры знайшлі геологі, якія ў 1970-х бралі kern свідравін, зробленых для пошуку саляных радовішчаў. Пароду растварылі, каб здабыць мікрастанкі старажытных арганізмаў. Аказалася: на глыбіні каля 200 метраў ёсць пласты гліны, у якіх зубы акулі закансерваліся, захаваўшы сваю ўнікальную форму. Дарэчы, ні ў адной з вядомых выкапнёвых акул не было такой колькасці вяршынь у зубоў: чатыры асноўныя, некалькі вяршынак першага й другога парадкаў — а ўсяго больш за дваццаць! Сама ж акула, лічаць вучоныя, была не надта вялікаю: каля паўтара-двух метраў.